

NECESITATEA MODIFICĂRII CADRULUI LEGAL ROMÂNESC ÎN MATERIA RECUNOAȘTERII JURIDICE A SCHIMBĂRII DE GEN ÎN ACTELE DE STARE CIVILĂ

OLÁH Emese

OLÁH Emese

Doctorand, Școala Doctorală de Administrație Publică,
Universitatea Națională de Administrație Publică, Budapesta,
Ungaria

Tel.: 0040-745-916.696

E-mail: olah.emese@gmail.com

**The Need to Modify the Romanian Legal Framework
Regarding the Legal Recognition of Gender Change
in Civil Status Documents**

Abstract

In the context of protecting the fundamental rights of transgender individuals, the case law of the European Court of Human Rights (ECHR) and the Court of Justice of the European Union (CJEU) plays an essential role in defining and promoting these rights. Thus, the case law of the ECHR and CJEU highlights a European framework in which the recognition of gender identity and protection against discrimination based on it are essential for respecting the fundamental rights of transgender individuals, requiring states to adopt clear and fair legal measures in this regard. This has also occurred in domestic jurisprudence, which has adopted the recommendations of both courts. In line with what is stated by European bodies, the procedure for changing sex remains judicial; however, together with other authors, I believe that regarding the actual procedure, the legislator must provide additional clarification, thus conforming to the considerations expressed in the judgment of *X and Y v. Romania*.

Keywords: sexual orientation, sex change recognition, procedure, ECHR, CJEU.

*Revista Transilvană
de Științe Administrative*
2(54) / 2024, pp. 117–130

1. Introducere

În data de 4 octombrie 2024, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a hotărât că România este obligată să schimbe actele de identitate ale persoanelor transgender obținute deja într-un alt stat UE, fără ca acestea să mai treacă prin procedura judiciară de recunoaștere juridică a genului în țara noastră.

Această hotărâre a stârnit un val de comentarii avizate sau mai puțin avizate, motiv pentru care am ales să abordez acest subiect, esențialmente delicat, într-o manieră cât se poate de obiectivă, prezentând cadrul legislativ aplicabil în prezent cu privire la procedurile administrative care vizează schimbarea sexului în actele de stare civilă. Prezentarea nu ar putea fi completă fără să fac referire și la acele hotărâri judecătorești ale instanțelor de contencios european care au format optica legiuitorului român în această materie.

Scopul prezentei lucrări este de a oferi o privire completă asupra problematicii expuse anterior prin prisma dreptului aplicabil, dar și a principiilor de drept care au efect direct asupra interpretării normelor legislative interne.

2. Cadrul legal românesc privind actele de stare civilă

Sexul, cu efecte directe asupra prenumelui purtat, respectiv asupra codului numeric personal, este un atribut de identificare extrem de important, cu efecte directe asupra raporturilor juridice la care o persoană fizică participă, cât și efecte asupra vieții personale a fiecărui om. Din aceste motive, schimbarea sexului în actele de stare civilă devine o problemă delicată, care trebuie tratată cu responsabilitate maximă, cât se poate de obiectiv și lipsit de patimă.

Prevederi legale clare legate de actele de stare civilă cât și cele legate de înscrierea de mențiuni cu privire la schimbarea sexului în actele de stare civilă găsim în Legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă, precum și în Normele metodologice de aplicare unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă, din 21 aprilie 2024 (H.G. nr. 255/2024, Anexă).

Conform prevederilor legale în vigoare, sexul este un element de identificare a persoanei fizice, care se consemnează în actele de stare civilă, pe baza certificatului medical constatator al nașterii. În cazul în care are loc schimbarea de sex, constatată printr-o hotărâre judecătorească definitivă, se face mențiune despre această modificare a stării civile pe marginea actelor de stare civilă ale persoanei fizice în cauză. Schimbarea prenumelui persoanei care și-a schimbat sexul se poate face pe cale administrativă.

Potrivit art. 41¹ alin. (2) din Legea nr 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, „sunt considerate ca întemeiate cererile de schimbare a numelui în următoarele cazuri: (...) când persoanei i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească și solicită să poarte un prenume corespunzător”. Iar art. 43 din Legea nr. 119/1996

prevede că: „în actele de naștere și, atunci când este cazul, în cele de căsătorie sau de deces, se înscriu mențiuni cu privire la modificările intervenite în starea civilă a persoanei” (Legea nr. 119/1996, art. 41 și 43).

În egală măsură, potrivit art. 153 alin. (8) din Normele metodologice de aplicare unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă, un nou CNP se atribuie aceleiași persoane, dacă solicitantul și-a schimbat sexul. Totodată, se specifică în mod expres că: „certificatul se eliberează obligatoriu cu rubricile privind prenumele titularului, sexul și CNP completate ca urmare a schimbării sexului și/sau prenumelui. La cerere, se poate aplica, la rubrica „MENȚIUNI” din certificatul de naștere, mențiunea care se înscrie pe actul de naștere privind schimbarea sexului și/sau prenumelui” (H.G. nr. 255/2024, Anexă, art. 153).

De aici rezultă că schimbarea sexului în actele de stare civilă se poate realiza exclusiv în baza unei hotărâri judecătorești definitive¹, cu aplicarea prevederilor Legii nr. 119/1996 și a normelor metodologice de aplicare a legii. Așa cum s-a afirmat în literatura de specialitate, cadrul normativ intern este neclar și, prin urmare, neprevizibil. Cu alte cuvinte, lipsa unei proceduri clare și previzibile de schimbare a sexului în actele de stare civilă într-un mod rapid, transparent și accesibil, reprezintă un motiv pentru a se conchide asupra încălcării art. 8 din Convenția Europeană privind Drepturile Omului (în continuare Convenție) (Ionescu, 2024, p. 34), cu privire la dreptul la respectarea vieții private și de familie.

În egală măsură, procedura judiciară privind schimbarea de sex este și ea neunitară și, prin urmare, neîndestulătoare, în condițiile în care legiuitorul nu a înțeles să reglementeze nici măcar condițiile minime care trebuie îndeplinite în vederea promovării unei acțiuni având drept scop schimbarea de sex. Astfel, din cauza acestor lacune, în momentul de față nu există condiții minime privind vârsta sau situația matrimonială a reclamantului sau dacă reclamantul are copii naturali sau adoptați (Deteșeanu și Nicolescu, 2019).

3. Jurisprudență relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului privitor la recunoașterea juridică a identității de gen

La nivelul statelor membre ale Consiliului Europei, Convenția Europeană a Drepturilor Omului acordă un interes deosebit problemelor cu care se confruntă minoritatea transgender în statele din care provin. În acest sens, sunt nenumărate hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) care au stabilit, prin interpretarea Convenției, anumite principii aplicabile situațiilor în care persoanele transgender urmăresc obținerea recunoașterii juridice a identității de gen.

1 A se vedea în acest sens și Decizia Curții Constituționale a României nr. 530 din data de 13 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 526 din 11 iulie 2008.

În acest sens, în cauza *Van Kuck contra Germaniei* (*Van Kück v. Germania*, 2003)², jurisprudența CEDO statuează că identitatea de gen este unul dintre cele mai intime aspecte ale vieții private, iar dreptul la identitate de gen și dezvoltare personală este un aspect fundamental al dreptului la viață privată³.

Identitatea de gen este un criteriu de sine stătător și recunoscut, pe baza căruia persoanele nu pot fi discriminate. Statele au o obligație pozitivă de a recunoaște identitatea de gen a persoanelor transgender în urma finalizării tratamentelor medicale (deși acestea nu sunt sub nicio formă o condiție *sine qua non* pentru recunoașterea identității de gen) și de a garanta pentru consecințele juridice ale acestei schimbări (în ceea ce privește identificarea persoanei în documente) (*Christine Goodwin v. Regatul Unit*, 2002).

În aceeași măsură, statele trebuie să legitimeze în mod accesibil și previzibil procedurile și condițiile în care are loc recunoașterea identității de gen a persoanelor transgender, cu respectarea drepturilor și obligațiilor consacrate de Convenție (ABC Juridic, 2022).

Evident, nici jurisprudența CEDO nu a fost *ab initio* hotărâtă în a defini identitatea de gen și nici să stabilească drepturi în favoarea persoanelor transgender. Până la pronunțarea hotărârii în cauza *Christine Goodwin*, CEDO, deși a avut încercări în a îndruma statele membre să ia măsuri în vederea regândirii poziției față de problemele specifice membrilor acestei comunități, a decis că refuzul recunoașterii schimbării de sex nu contravine art. 8 din Convenție cu privire la dreptul la viața privată și cea de familie.

În cauza *Rees împotriva Regatului Unit*, în care un transsexual trecut de la sexul feminin la cel masculin s-a plâns că legislația Regatului Unit nu i-a conferit statut juridic corespunzător condiției sale reale, CEDO a statuat că nu există o încălcare a prevederilor art. 8—dreptul la respectarea vieții private și de familie și art. 12—dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie din Convenție, dar a statuat că este conștientă „de gravitatea problemelor care afectează transsexualii și de suferința lor” și a recomandat „examinarea constantă a măsurilor corespunzătoare, având în vedere în special evoluția științei și a societății” (*Rees v. Regatul Unit*, 1986, para. 47).

La fel a hotărât și în cauza *Cossey împotriva Regatului Unit*, considerând că „operația de schimbare de sex nu a dus la dobândirea tuturor caracteristicilor biologice ale celuilalt sex” (*Cossey v. Regatul Unit*, 1990, para. 40).

În cauza *B contra Franței*, Curtea a concluzionat pentru prima dată că a fost încălcat art. 8 din Convenție într-o cauză având ca obiect recunoașterea transsexualilor.

2 În această cauză, reclamanta s-a plâns de pretinsa inechitate a procedurii în fața instanțelor germane având ca obiect pretențiile pentru rambursarea cheltuielilor aferente măsurilor de schimbare de sex, pretenții îndreptate împotriva unei societăți private de asigurare de sănătate. În plus, aceasta a considerat că hotărârile judecătorești atacate i-au încălcat dreptul la respectarea vieții private.

3 Astfel încât părea disproportionat ca reclamantei să i se solicite să dovedească necesitatea medicală a tratamentului. Nu s-a stabilit un echilibru just între interesele societății de asigurare, pe de o parte, și interesele persoanei, pe de altă parte.

Pentru a hotărî în acest sens CEDO a avut în vedere sistemul de acte de stare civilă diferit din Franța, unde certificatele de naștere trebuie actualizate pe tot parcursul vieții titularului (*B v. Franța*, 1992).

Schimbarea de optică a fost adusă de cauza *Christine Goodwin contra Regatului Unit*, deja amintită. În această cauză reclamanta s-a plâns de nerecunoașterea juridică a sexului schimbat și, în special, de tratamentul său în ceea ce privește încadrarea în muncă și drepturile sale de asigurări sociale și de pensie, precum și de imposibilitatea sa de a se căsători.

În această speță CEDO a hotărât că a fost încălcat art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție, având în vedere tendințele internaționale clare și continue către o mai mare acceptare socială a transsexualilor și către recunoașterea juridică a noii identități sexuale a transsexualilor operați. „Deoarece nu există factori semnificativi de interes public care să intre în concurență cu interesul acestei reclamante de a obține recunoașterea legală a schimbării sexului său, Curtea ajunge la concluzia că noțiunea de echilibru just inerent Convenției se înclină decisiv în favoarea reclamantei” (*Christine Goodwin v. Regatul Unit*, 2002, pct. 93).

De asemenea, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 12 (dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie) din Convenție. Nu a ajuns la „convingerea că se poate presupune că [textul art. 12] denotă că sexul se stabilește prin criterii pur biologice” (*Christine Goodwin v. Regatul Unit*, 2002, pct. 100). Curtea a hotărât că statul este cel care trebuie să decidă condițiile și formalitățile căsătoriei persoanelor transsexuale, dar că „nu vede niciun motiv pentru care persoanei transsexuale să i se interzică în orice împrejurare dreptul de a se căsători” (*Christine Goodwin v. Regatul Unit*, 2002, pct. 103; Institutul European din România, 2019).

În cauza *X și Y contra României* (2021), Statul Român a fost condamnat de CEDO pentru încălcarea art. 8 din Convenție. Obiectul cauzei constă în faptul că reclamanților, care sunt persoane transgender, le-au fost respinse de către autoritățile administrative și judiciare române cererile de rectificare pe documentele lor de identitate a mențiunilor privind sexul, prenumele și codul numeric personal, pe motiv că, pentru a justifica o asemenea cerere, solicitantul trebuie să probeze că a suferit o intervenție chirurgicală de conversie sexuală.

CEDO statuează în primul rând că „legislația română nu consacră o procedură specifică cererilor de recunoaștere juridică a redefinirii sexuale” (*X și Y v. România*, 2021, para. 151), că există „ezetări în procedura de urmat pentru recunoașterea schimbării de sex, precum și în ceea ce privește instanța competentă sau pârâtul împotriva căruia trebuie să fie îndreptată acțiunea” (*X și Y v. România*, 2021, para. 155). Având în vedere cele anterior menționate, CEDO a considerat „cadru legal românesc în materie de recunoaștere juridică a genului ca fiind neclar și, prin urmare, neprevizibil” (*X și Y v. România*, 2021, para. 155).

Se are în vedere și situația specială a reclamanților care, inclusiv potrivit constatărilor instanțelor interne, erau transgender și care suferiseră un tratament hormonal și că,

înainte sau în cursul procedurilor, suferiseră operații de mastectomie. Cu toate acestea, au refuzat să recunoască redefinirea sexuală sau să încuviințeze modificarea mențiunii privind sexul și a altor date în registrele de stare civilă motivând că reclamanții nu suferiseră intervenții de schimbare a sexului asupra organelor genitale. Instanțele române au considerat că principiul autodeterminării nu era suficient pentru a admite cererile de schimbare de sex cu care au fost sesizate, tocmai datorită faptului că procedurile medicale de schimbare de sex nu au fost finalizate (*X și Y v. România*, 2021, para. 159–160).

CEDO, deși admite că protejarea principiului indisponibilității stării civile a persoanelor, garantarea fiabilității și coerenței stării civile și asigurarea securității juridice reprezintă aspecte de interes general și justifică instituirea unor proceduri riguroase având, mai ales, scopul să verifice motivațiile profunde ale cererii de modificare legală a identității, în lumina celor anterior expuse, a decis că refuzul autorităților interne de a recunoaște din punct de vedere juridic conversia sexuală a reclamanților în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală a adus atingere în mod nejustificat dreptului reclamanților la respectarea vieții lor private (*X și Y v. România*, 2021, para. 158, 167).

Hotărârea dată în această cauză, deși aparent surprinzătoare, a fost precedată de alte cauze în care CEDO a constatat încălcarea prevederilor art. 8 din Convenție, ca urmare a obligației de a stabili caracterul ireversibil al modificării aspectului reclamantului, de efectuare a unor operații sau tratamente de sterilizare, în vederea admiterii cererii de schimbare de sex. Curtea a hotărât că s-a ajuns la condiționarea exercitării depline a dreptului la respectarea vieții private de renunțarea la exercitarea deplină a dreptului la respectarea integrității fizice⁴.

În lumina acestor hotărâri, se poate statua că schimbarea sexului în actele de stare civilă poate fi condiționată de o recunoaștere pe cale judecătorească, dar nici instanțele de judecată nu pot pretinde în dovedirea cererii decât acte medicale de diagnostic, dar nu pot condiționa admiterea acțiunii de dovada efectuării unor intervenții medicale de sterilizare sau alte tratamente ireversibile.

4. Jurisprudență relevantă a Curții de Justiție a Uniunii Europene în materia interzicerii discriminării persoanelor transgen

Până în 1999, singurele motive pentru care a existat interdicție de discriminare în temeiul legilor Uniunii Europene erau naționalitatea și sexul. Politica UE privind egalitatea de gen este una dintre poveștile de succes ale UE în general și ale politicii sale anti-discriminare, în particular. Inițial introdusă ca o prevedere a tratatului destul de modestă, motivată din punct de vedere economic (în Tratatul de instituire a

⁴ Cum ar fi în cauza *A.P., Garçon și Nicot contra Franței*, 79885/12, 52471/13, 52596/13, Hotărârea din 6 aprilie 2017.

Comunității Economice Europene, 1957), care a solicitat remunerație egală pentru femei și bărbați pentru muncă egală (în prezent, art. 157 din Tratatul privind funcționarea UE (TFUE)), politica UE privind egalitatea de gen a înflorit într-o politică de anvergură care impune UE și statelor sale membre să interzică discriminarea bazată pe sex și să integreze egalitatea între bărbați și femei în toate activitățile sale (Tryfonidou, 2024, p. 20).

S-a opinat că scopul principal din spatele introducerii acestei prevederi a fost să răspundă îngrijorării Franței că ar fi într-un dezavantaj competitiv pe piața comună datorită aplicării pe scară largă a principiului salariului egal pentru muncă egală, comparativ cu alte state membre (Barnard, 1996, p. 352).

Lucrurile s-au schimbat în 1999 odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de Amsterdam, care a introdus un nou temei juridic de interzicere a discriminării, conferind Uniunii Europene competențe legislative „pentru a combate discriminarea bazată pe sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, dizabilitate, vârstă sau **orientare sexuală**” (Tratatul de la Amsterdam, 1997, art. 6a), fără a face vreo referire la identitatea de gen. Prevederile au fost confirmate și de art. 21 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, adoptată prin Tratatul de la Lisabona (Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, 2000, art. 21).

Prima cauză judecată de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene având ca obiect discriminarea unor persoane transgender este *P contra S și Cornwall Council* (1996).

În cauza *P contra S și Cornwall Council*, Curtea arată, pentru prima dată, că, având în vedere obiectivul urmărit de Directiva 76/207, respectiv art. 5 alineatul (1) din directivă, exclude concedierea unei persoane transsexuale pentru schimbarea sexului său. Întrucât dreptul la nediscriminare pe criterii de sex este un drept fundamental al omului, domeniul de aplicare al directivei nu poate fi limitat la discriminarea bazată exclusiv pe faptul că o persoană aparține unui gen sau altuia. Ar trebui să acopere discriminarea prin reatribuire de gen bazată în primul rând, dacă nu exclusiv, pe genul persoanei. Prin urmare, concedierea unei persoane pe baza faptului că aceasta intenționează sau a suferit o schimbare de gen reprezintă o încălcare a principiului nediscriminării stabilit de *acquis-ul* comunitar.

În această cauză, Curtea a apreciat că discriminarea întemeiată pe identitatea de gen se asimilează cu discriminarea întemeiată pe sex, astfel încât nu poate fi considerată ca fiind în acord cu principiile fundamentale ale Uniunii Europene. Instanța de contencios european constată că, în cazul în care o persoană este concediată pe motiv că intenționează sau a suferit o schimbare de gen, aceasta este tratată nefavorabil în comparație cu persoanele de sexul cărui se consideră că îi aparține înainte de a fi supusă schimbării de gen. A tolera o astfel de discriminare ar echivala, în ceea ce privește o astfel de persoană, cu o nerespectare a demnității și libertății la care are dreptul și pe care Curtea are datoria să le protejeze (*P v S și Cornwall County Council*, 1996, para. 20–21).

Într-un final, Curtea statuează că a tolera o astfel de discriminare ar echivala, în ceea ce privește o astfel de persoană, cu o nerespectare a demnității și libertății la care are

dreptul și pe care Curtea are datoria să le protejeze (*P v S și Cornwall County Council*, 1996, para. 22), ca o referire generală la drepturile fundamentale ale fiecărui om, care poate fi înțeleasă ca un ansamblu de norme juridice internaționale prin care sunt recunoscute individului atribute și facultăți care îi asigură demnitatea, libertatea și dezvoltarea personalității sale și care beneficiază de garanții instituționale apropiate (Bîrsan, 2005, p. 14).

Se poate observa că alegerea Curții Europene de Justiție a fost de a accepta că, în cazul unei persoane care a suferit o intervenție chirurgicală de schimbare a sexului, poate exista discriminare pe bază de sex, pe când în cazul *Grant contra South West Trains (Lisa Jacqueline Grant v South-West Trains Ltd.*, 1998) a refuzat aplicarea principiului interzicerii discriminării pe bază de sex în cazul unui cuplu lesbian. Acest lucru se datorează faptului că, în prima situație, se respectă binarul bărbat/ femeie construit social, înrădăcinat atât în lege și în societate (Tryfonidou, 2024, p. 32).

Cazul larg mediatizat a lui *Arian Mirzarafie-Abi (M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 2024), susținut de Asociația ACCEPT, punctul de pornire al prezentei lucrări, este primul care pune în discuție echivalarea reciprocă a procedurilor de schimbare a sexului din state membre UE.

În speță, reclamantul Arian Mirzarafie-Ashi, cetățean român și britanic, a cerut Municipiului Cluj-Napoca, Direcției Județene de Evidența Populației Cluj și Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date din Ministerul Afacerilor Interne să înscrie în actul său de naștere mențiunile referitoare la schimbarea prenumelui său, a sexului său și a codului său numeric personal pentru ca acestea să reflecte sexul masculin, potrivit cu noua identitate sexuală, recunoscută de către autoritățile competente din Regatul Unit, înainte de Brexit. Autoritățile competente din România au refuzat această cerere motivând că procedura de schimbare a sexului în actele de stare civilă se face în baza hotărârii judecătorești definitive pronunțată de către instanțele competente din România.

Ulterior, petentul a introdus o acțiune pe rolul Judecătoriei Sector 6 București, instanță care a decis inițierea procedurilor întrebării preliminare, solicitând CJUE să răspundă dacă statutul de cetățean al Uniunii, precum și dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre se opun unei reglementări naționale care obligă persoana interesată să inițieze o nouă procedură de schimbare a identității de gen în fața instanțelor naționale, deși aceasta a finalizat deja cu succes o procedură în acest scop într-un alt stat membru, a cărui cetățenie o deține de asemenea.

Instanța europeană a arătat că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, starea civilă a persoanelor, care include normele referitoare la schimbarea prenumelui și a identității de gen a unei persoane, este o materie care intră în competența statelor membre, iar dreptul Uniunii nu aduce atingere acestei competențe. Cu toate acestea, în exercitarea acestei competențe, fiecare stat membru trebuie să respecte dreptul Uniunii și în special dispozițiile TFUE referitoare la libertatea recunoscută oricărui cetățean al Uniunii de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, recunoscând, în acest

scop, starea civilă a persoanelor stabilită într-un alt stat membru în conformitate cu dreptul acestuia (Juridice.ro, 2024).

Prin urmare, refuzul autorităților competente în materie de stare civilă ale unui stat membru de a recunoaște și de a înscrie în registrele de stare civilă și în special în actul de naștere al unui resortisant al acestui stat membru schimbarea prenumelui și a identității de gen dobândite în mod legal de acesta într-un alt stat membru, în temeiul unei reglementări naționale care nu permite o asemenea recunoaștere și o asemenea înscriere, cu consecința de a obliga persoana interesată să inițieze o nouă procedură, de natură judecătorească, de schimbare a identității de gen în acest prim stat membru, care face abstracție de această schimbare deja obținută în mod legal în acest alt stat membru, este de natură să restrângă exercitarea dreptului de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre (Juridice.ro, 2024).

Așa cum arată și judecătoarea Octavia Spineanu-Matei, membră în completul de judecată, conform unei jurisprudențe constante, o reglementare națională de natură să restrângă exercitarea acestui drept consacrat la art. 21 TFUE nu poate fi justificată decât dacă se întemeiază pe motive obiective și este proporțională cu obiectivul urmărit în mod legitim de dreptul național (*M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 2024, para. 60–62). Chiar presupunând că această reglementare națională urmărește un obiectiv legitim, ea nu poate în niciun caz să fie considerată justificată decât dacă este conformă cu drepturile fundamentale garantate de Cartă, a căror respectare este asigurată de Curte (*M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 2024, para. 58).

În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului protejează identitatea sexuală a unei persoane ca element constitutiv și unul dintre aspectele cele mai intime ale vieții sale private. Astfel, această dispoziție include dreptul fiecăruia de a stabili detaliile identității sale de ființă umană, ceea ce cuprinde dreptul persoanelor transsexuale la împlinirea personală și la integritatea fizică și morală, precum și la respectarea și la recunoașterea identității lor sexuale (*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit, Van Kück împotriva Germaniei*, precum și *X și Y împotriva României*) (*M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 2024, para. 63).

Acest art. 8 impune în acest scop statelor, pe lângă obligații negative care au ca obiect protejarea persoanelor transsexuale împotriva ingerințelor arbitrare ale puterilor publice, obligații pozitive, ceea ce implică, de asemenea, instituirea unor proceduri eficiente și accesibile care să garanteze respectarea efectivă a dreptului lor la identitatea sexuală. În plus, ținând seama de importanța deosebită a acestui drept, statele nu beneficiază decât de o marjă de apreciere restrânsă în acest domeniu (*M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 2024, para. 64).

O reglementare națională, precum cea în discuție în litigiul principal, care nu permite o înscriere a prenumelui și a identității de gen dobândite în mod legal în alt stat membru și care obligă persoana interesată să inițieze o nouă procedură, de natură

judecătorească, de schimbare a identității de gen în statul membru de origine, făcând abstracție de faptul că cetățeanul Uniunii a obținut deja în mod legal schimbarea prenumelui său și a identității sale de gen în statul membru de reședință și s-a supus procedurilor prevăzute în acest scop în acesta din urmă, nu respectă cerințele care decurg din art. 21 TFUE (*M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 2024, para. 70–71).

5. Jurisprudența română cu privire la recunoașterea legală a schimbării de sex

În analiza jurisprudenței instanțelor naționale trebuie să avem în vedere hotărârea CEDO pronunțată în cauza *X și Y împotriva României*, anterior citată. Astfel, într-o cauză la Judecătoria Sector 6 București (Sentința civilă nr. 3388/2021, definitivă), instanța a decis „că recunoașterea legală a schimbării de sex nu beneficiază în sistemul de drept național de reglementare proprie, însă inexistența unui cadru legal specific nu poate constitui *de plano* o limitare în acest sens”. În aceste circumstanțe, instanța reține că „probatoriul administrat a relevat prezența în mod real a unei identificări la nivel subiectiv a reclamantei cu sexul opus celui biologic și în urma căreia aceasta se comportă, se înfățișează (aspect pe care l-a perceput și instanța în mod direct prin observarea reclamantei prezente personal) și se prezintă ca fiind o persoană de sex masculin, în contradicție cu aspectele menționate în actele de stare civilă”.

Instanța mai reține că „reclamantei nu i s-ar putea pretinde suportarea unor intervenții chirurgicale de schimbare de sex pentru a putea obține modificarea înscrisurilor de stare civilă, într-o atare ipoteză fiind adusă atingere dispozițiilor art. 60 Cod civil, care recunosc persoanei dreptul de a dispune de sine însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri. În ceea ce privește ultimul capăt de cerere vizând efectuarea modificărilor fără păstrarea vreunui indiciu care să trădeze schimbarea de sex intervenită, nu poate fi, însă, primită, fiind lipsită de temei legal, în condițiile în care procedura în materie beneficiază de o reglementare expresă, având la bază rațiuni de ordine publică, urmând a fi respins ca neîntemeiat”.

Într-o altă cauză a Judecătoriei Sectorului 4 București (Sentința civilă nr. 13936/11.10.2021), instanța reține că, deși în legislația internă nu există reglementări exprese în ceea ce privește recunoașterea identității de gen, prevederile art. 43 lit. i) din Legea nr. 119/1996 stabilesc că în actele de naștere și, atunci când este cazul, în cele de căsătorie sau de deces se înscriu mențiuni cu privire la modificările intervenite în starea civilă a persoanei, în următoarele cazuri: schimbarea sexului, după rămânerea definitivă și irevocabilă a hotărârii judecătorești.

Cu toate că din analiza textului legal invocat se desprinde condiția efectuării unei operații de schimbare de sex, anterior solicitării de modificare a actelor de stare civilă, instanța reține că, prin acordarea eficienței acestei prevederi, reclamantei i s-ar încălca drepturile garantate de Convenția europeană a drepturilor omului, aplicabilă cu

prioritate, în temeiul dispozițiilor art. 20 din Constituția României și, mai exact, art. 8 al Convenției, ce stabilește că: „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private (..)” (Ionescu, 2024, p. 37).

Este de observat că instanțele românești respectă întru totul dispozițiile date de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene, iar hotărârile de importanță majoră pentru domeniul analizat sunt des și în mod corect citate, astfel încât principiile enunțate se regăsesc și în sentințele judecătorești pronunțate.

6. Concluzii

Se poate concluziona că, deși legiuitorul român nu a înțeles să adopte o lege clară, accesibilă, previzibilă în materia procedurilor aplicabile schimbării de sex în actele de stare civilă, instanțele judecătorești au înțeles să acopere aceste lacune prin implementarea în concret a celor dispuse prin hotărârile pronunțate în cauzele *X și Y împotriva României* sau chiar și cele pronunțate de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Acest aspect încă nu scutește puterea legiuitoare de obligația de a se conforma celor stabilite în sarcina ei, sub rezerva unor alte condamnări, în pofida caracterului absolut sensibil al domeniului de reglementare.

Până la adoptarea legislației care să respecte cerințele impuse prin hotărârea pronunțată în cauza *X și Y împotriva României*, putem să afirmăm că schimbarea de sex în actele de stare civilă este eminentamente o procedură judiciară, iar autoritățile publice cu atribuții de stare civilă se rezumă doar la punerea în aplicare a sentințelor judecătorești, conform prevederilor Legii nr. 119/96 și a normelor metodologice.

În opinia mea, chiar și în situația legiferării procedurii—*de lege ferenda*—având în vedere și natura delicată a problemei, luând în considerare natura drepturilor personale de care fiecare subiect de drept poate să dispună, această procedură trebuie să rămână una judiciară. De altfel, această părere a fost exprimată și în literatura de specialitate (Ionescu, 2024, p. 114).

În privința calității procesuale active, este de natura evidenței că reclamantul trebuie să aibă capacitate procesuală, cetățenia română, și capacitatea de exercițiu deplină, care, în principiu, se câștigă la data la care persoana devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani. Personal nu pot fi de acord cu propunerea *de lege ferenda* exprimată în sensul că această procedură ar putea fi urmată de către persoane care au împlinit vârsta de 16 ani, raportat la faptul că legea recunoaște unei persoane care a împlinit această vârstă, în anumite condiții specifice, dreptul de a încheia căsătoria (Ionescu, 2024, p. 115). Într-adevăr, legea, în anumite condiții bine determinate, permite căsătoria persoanei care a împlinit 16 ani, dar aceste situații sunt prevăzute ca excepție de la Codul Civil, prin urmare nici procedura privind schimbarea de sex în actele de stare civilă nu ar trebui permisă înainte de împlinirea vârstei de 18 de ani.

Bibliografie:

1. ABC Juridic, „Recunoașterea juridică a identității de gen a persoanelor transgender. Hotărârea CEDO în *Cauza X și Y contra României*”, 11 ianuarie 2022, [Online] disponibil la adresa <https://abcjuridic.ro/recunoasterea-juridica-a-identitatii-de-gen-a-persoanelor-transgender-hotararea-cedo-in-cauza-x-si-y-contra-romaniei/>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
2. Barnard, C. „The Economic Objectives of Article 119”, în Hervey, T. și O’Keeffe, D., *Sex Equality Law in the European Union*, Wiley, 1996, pp. 352–373.
3. Bîrsan, C., *Convenția europeană a drepturilor omului – comentariu pe articole*, București: C. H. Beck, 2005.
4. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, 7.12.2000, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 202/389 din 7.6.2016, [Online] disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
5. Deteșeanu, D.-A. și Nicolescu, C.M., „Condiții privind recunoașterea statutului civil al persoanelor transsexuale și transgender în sistemul românesc de drept”, 2019, *Analele Universității București*, DOI: 10.31178/AUBD.2019.03.
6. Hotărârea Guvernului nr. 255/2024 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 269 din 29 martie 2024, [Online] disponibil la adresa <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/280598>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
7. Institutul European din România, „Fișă tematică – Identitatea de gen. De la cauza *Rees* la cauza *Christine Goodwin*”, octombrie 2019, [Online] disponibil la adresa https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Gender_identity_ROM, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
8. Ionescu, B., *Schimbarea de sex în actele de stare civilă*, București: Universul Juridic, 2024.
9. Juridice.ro, „CJUE. C-4/23 / Mirin. Refuzul unui stat membru de a recunoaște schimbarea prenumelui și a genului legal dobândită într-un alt stat membru este contrară drepturilor cetățenilor Uniunii. Jud. dr. Octavia Spineanu-Matei, membru al completului de judecată”, 4 octombrie 2024, [Online] disponibil la adresa <https://www.juridice.ro/754376/cjue-c-4-23-mirin-refuzul-unui-stat-membru-de-a-recunoaste-schimbarea-prenumelui-si-a-genului-legal-dobandita-intr-un-alt-stat-membru-este-contrara-drepturilor-cetatenilor-uniunii.html>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
10. Legea nr. 119/1996 (republicată) privind actele de stare civilă, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 339 din 18 mai 2012, [Online] disponibil la adresa <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/8624>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
11. Tratatul de la Amsterdam, care modifică Tratatul privind Uniunea Europeană, Tratatul instituind Comunitățile Europene și anumite acte conexe, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 340 din 10.11.1997, [Online] disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A11997D%2FTXT>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.

12. Tryfonidou, A., „EU Gender Politics and Law: The Case of Minorities”, în Deplano, R., Gentile, G. și Nowak, T., *Interdisciplinary Research Methods in EU Law. A Handbook*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2024, pp. 20–38.

Jurisprudență:

1. Cauza *B v. Franța*, 25 martie 1992, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57770%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
2. Cauza *Christine Goodwin v. Regatul Unit*, 11 iulie 2002, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-60596%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
3. Cauza *Cossey v. Regatul Unit*, 27 septembrie 1990, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/ukr#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57641%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
4. Cauza *Rees v. Regatul Unit*, 17 octombrie 1986, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57564%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
5. Cauza *Van Kück v. Germania*, 12 iunie 2003, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-61142%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
6. Cauza *X și Y v. România*, 19 ianuarie 2021, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-6910029-9279612%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
7. Cauza *A.P., Garçon și Nicot v. Franța*, 6 aprilie 2017, CEDO, [Online] disponibil la adresa <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-173609%22%5D%7D>}, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
8. Cauza C-249/96, *Lisa Jacqueline Grant v South-West Trains Ltd.*, 17 februarie 1998, CJUE, [Online] disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61996CJ0249>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
9. Cauza C-4/23, *M.-A. A. v. Direcția de Evidență a Persoanelor Cluj și alții*, 4 octombrie 2024, CJUE, [Online] disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:62023CJ0004>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
10. Cauza C-13/94, *P v S și Cornwall County Council*, 30 aprilie 1996, CJUE, [Online] disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61994CJ0013>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
11. Decizia nr. 530 din 13 mai 2008, Curtea Constituțională a României, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 526 din 11 iulie 2008, [Online] disponibil la adresa <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/95525>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.

12. Sentința civilă nr. 3388 din 21 aprilie 2021, Judecătoria București Sectorul 6, Secția stare civilă, [Online] disponibil la adresa <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2022/05/decizie-nr-3388-2021-din-21-apr-2021-judecatoria.pdf>, accesat la data de 20 noiembrie 2024.
13. Sentința civilă nr. 13936 din 11 octombrie 2021, Judecătoria București Sectorului 4, Secția stare civilă.